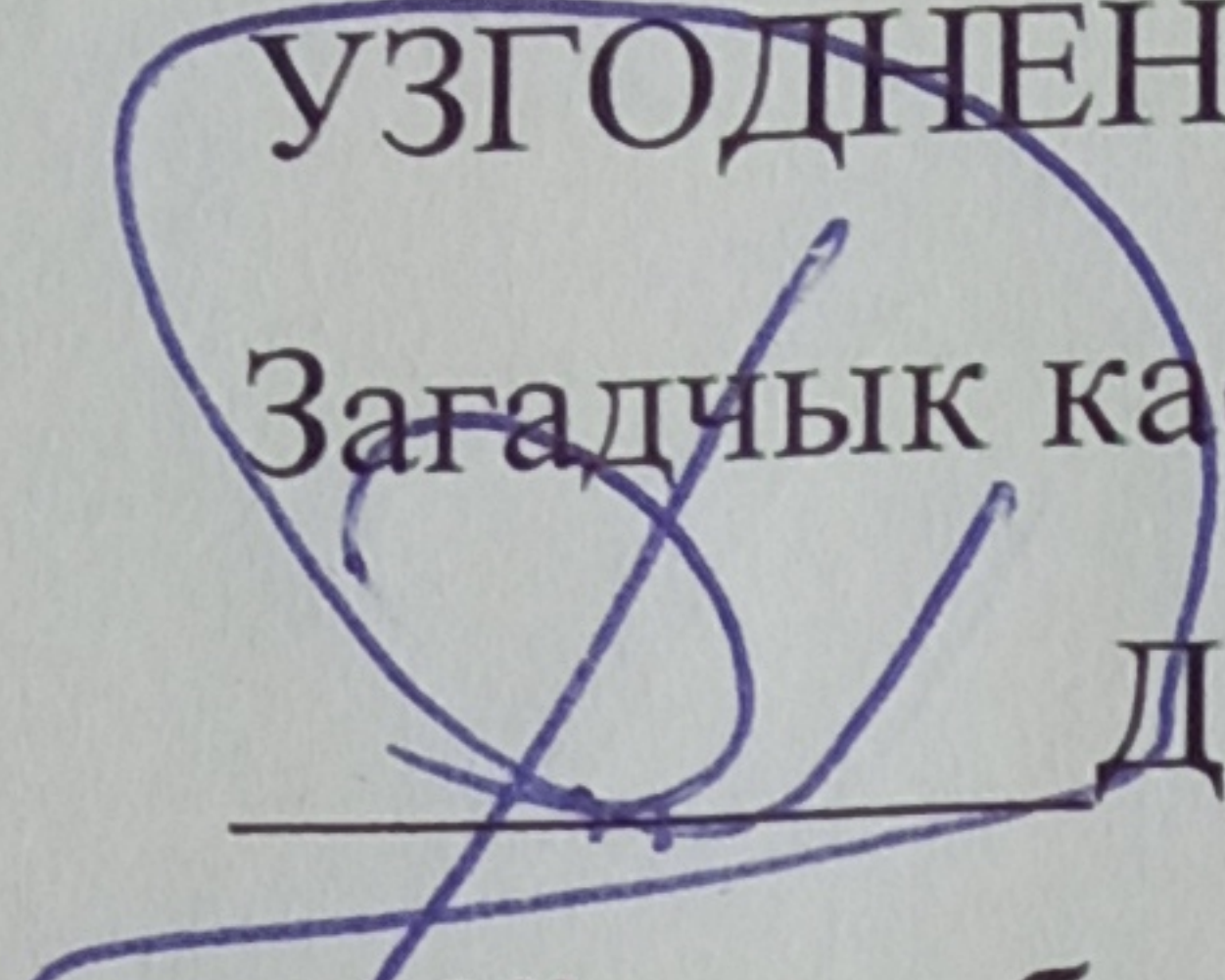

“Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”
Факультэт інфармацыйна-дакументных камунікацый
Кафедра гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі

УЗГОДНЕНА

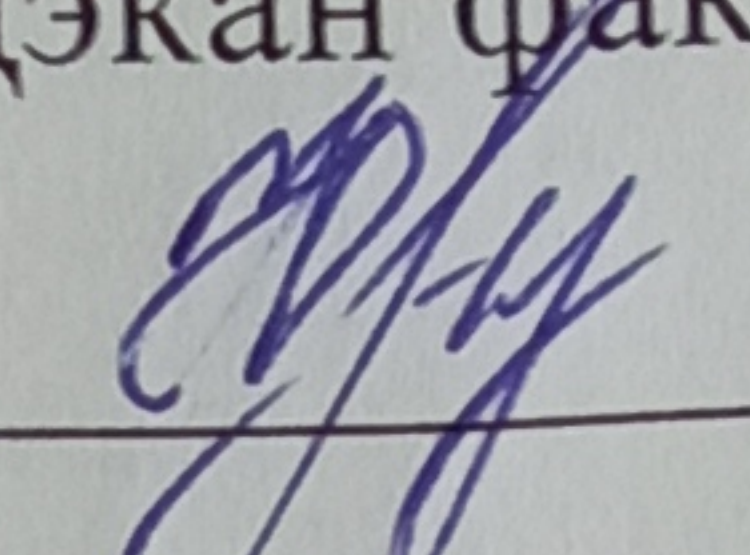
Загадчык кафедры

 Д. В. Герасіме́нак

“12” декабры 2022 г.

УЗГОДНЕНА

Дэкан факультэта

 Ю. М. Галкоўская

“12” декабры 2022 г.

ВУЧЭБНА–МЕТАДЫЧНЫ КОМПЛЕКС
ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ

МЕТРАЛОГІЯ і ХРАНАЛОГІЯ

для спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-
культурнай спадчыны (па напрамках)

Складальнік:

І.Н. Колабава, дацэнт кафедры гісторыка-культурнай спадчыны,
кандыдат гістарычных навук, дацэнт

Разгледжана і зацверджана

на пасяджэнні Савета факультэта

“20” декабры 2022 г., пратакол № 4

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

М.М. Елінская, кандыдат гістарычных навук, вядучы рэферэнт аддзела арганізацыйнай работы, выкарыстання дакументаў і інфармацыі Дэпартамента па архівам і справаводству Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь;

Кафедра археалогіі і спецыяльных гістарычных дысцыплін БДУ

(пратакол ад 31.08.2022 № 1)

ЗМЕСТ

1 ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА	4
2 ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ	6
2.1 План-конспект лекцый	6
3 ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ	9
3.1 Тэматыка семінарскіх заняткаў	9
4 РАЗДЗЕЛ КАНТРОЛЯ ВЕДАЎ	11
4.1 Заданні для самастойнай работы студэнтаў	11
4.2 Пытанні для заліка	12
5 ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ	14
5.1 Тэматычны план	14
5.2 Асноўная літаратура	15
5.3 Дадатковая літаратура	15

1 ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбна-метадычны комплекс па вучэбнай дысцыпліне “Метралогія і храналогія” прызначана для студэнтаў спецыяльнасці “Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках).

Мэтай выкладання вучэбнай дысцыпліны “Метралогія і храналогія” з’яўляецца вывучэнне студэнтамі гісторыі ўзнікнення і фарміравання метралагічных і храналагічных сістэм.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Метралогія і храналогія” спрыяе падрыхтоўцы студэнтаў да практычнай дзейнасці, да больш паглыбленага аналізу і апісання розных відаў гістарычных крыніц. Авалоданне тэарэтычнымі і практычнымі навыкамі ў дадзеным кірунку спрыяе фарміраванню ўсебакова развітога спецыяліста ў галіне музейнай справы і аховы гісторыка-культурнай спадчыны.

Актуальнасць дадзенай вучэбнай дысцыпліны курса вызначаецца яе роляй у працэсе падрыхтоўкі навуковых супрацоўнікаў музейных і турыстычных устаноў.

Мэтавая накіраванасць вучэбнай дысцыпліны “Метралогія і храналогія” акрэслівае шэраг задач:

- прасачыць на фактычным матэрыяле гісторыю станаўлення і развіцця дысцыпліны “Метралогія і храналогія”;
- выявіць характэрныя асаблівасці метралагічных і храналагічных сістэм, як аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі.

Зместам вучэбнай дысцыпліны ў адпаведнасці з адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі першай ступені па спецыяльнасці “Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны прафілізацыя: Культурная спадчына і турызм” прадугледжана фарміраванне наступных кампетэнцый:

УК – 1 Валодаць асновамі даследчай дзейнасці, здзейсніць пошук, аналіз і сінтэз інфармацыі

УК – 5 Быць здольным да самаразвіцця і ўдасканалення ў прафесійнай дзейнасці

БПК – 8 Выкарыстоўваць тэарэтычныя і метадалагічныя асновы гісторыка-культурных і музеялагічных ведаў у дзейнасці сучаснага музея і даследаванняў аб’ектаў культурнай і прыроднай спадчыны.

СК – 4 Выкарыстоўваць метады і дасягненні спецыяльных гістарычных дысцыплін для выяўлення, крытычнага аналізу і інтэрпрэтацыі музейных крыніц.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Метралогія і храналогія” студэнты павінны ведаць:

- прадмет даследавання спецыяльнай гістарычнай дысцыпліны “Метралогія і храналогія”;
- прыёмы і аб’екты даследавання спецыяльнай гістарычнай дысцыпліны “Метралогія і храналогія”;
- інфармацыйныя крыніцы ў дадзеным кірунку;
- методыку самастойнай работы з крыніцай і апрацоўкі інфармацыі;

- гістарычныя ўмовы развіцця метралогіі і храналогіі;
- методыку выкарыстання набытых ведаў у музейнай працы;
- навуковыя дасягненні айчынных і замежных даследчыкаў у дадзенай галіне;

Студэнты павінны *ўмець*:

- выкарыстоўваць прыёмы і метады спецыяльных гістарычных дысцыплін;
- выкарыстоўваць даныя спецыяльных гістарычных дысцыплін пры правядзенні практычнай і навуковай работы;
- праводзіць навуковую апрацоўку сабранага фактычнага матэрыялу ў азначаным кірунку;
- выкарыстоўваць інфармацыйныя крыніцы ў музейнай працы;
- выкарыстоўваць найноўшыя навуковыя дасягненні айчынных і замежных даследчыкаў у дадзенай галіне.

Студэнты павінны *валодаць*:

- прафесійнымі навыкамі аналіза і выкарыстанні інфармацыйных рэсурсаў у галіне спецыяльных гістарычных дысцыплін;
- навыкамі стварэння інфармацыйных прадуктаў розных відаў па тэме курса.

Асноўнымі формамі навучання па вучэбнай дысцыпліне з’яўляюцца лекцыі і семінарскія заняткі, заданні для самастойнай работы студэнтаў.

Замацаванне атрыманых ведаў мае працяг пры праходжанні вучэбнай і вытворчай практыкі ў музеях краіны.

Пры вывучэнні вучэбнай дысцыпліны “Метралогія і храналогія” выкарыстоўваюцца сучасныя метады навучання і камп’ютарныя тэхналогіі.

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкарыстоўваюцца рэйтынжавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, варыятыўныя мадэлі кіруемай самастойнай работы, вучэбна-метадычныя комплексы. У практыку правядзення семінарскіх заняткаў укараняюцца методыкі актыўнага навучання, дыскусійныя формы.

Форма кантролю ведаў – залік.

МЕТРАЛОГІЯ

2 ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

2.1 План-канспект лекцый

МЕТРАЛОГІЯ

Уводзіны

Структура курса. Характарыстыка галоўных раздзелаў. Асноўныя формы і метады аўдыторнай і самастойнай работы студэнтаў. Вучэбна-метадычнае забеспячэнне. Выніковыя і прамежкавыя формы кантролю.

Вызначэнне метралогіі як навуковай дысцыпліны.

Этымалогія тэрміна метралогія.

Гістарычная метралогія.

Фарміраванне метралогіі як спецыяльнай гістарычнай дысцыпліны.

Прадмет і задачы гістарычнай метралогіі. Яе сувязь з іншымі гістарычнымі дысцыплінамі.

Раздзел I. Агульныя звесткі аб метралагічных сістэмах народаў свету

Тэма 1. Метралогія Старажытнага Рыма. Сярэднявечная метралогія

Агульная характарыстыка рымскай сістэмы мер.

Лінейныя меры. Мера плошчы. Мера аб'ёму. Мера масы.

Гісторыя развіцця і своеасаблівасці метралагічных сістэм у Сярэднявечча.

Лінейныя меры. Мера плошчы. Мера аб'ёму. Мера масы.

Раздзел II. Метралагічныя сістэмы на беларускіх землях у X – пачатку XXI ст.

Тэма 2. Народныя адзінкі вымярэння

Народныя адзінкі вымярэння і іх сувязь з працоўнай дзейнасцю чалавека.

Вызначэнне прасторы і адлегласці на вока і слых.

Мера працягласці, звязаная з назвамі частак чалавечага цела, вытворчай дзейнасцю (паляванне, рыбная лоўля, земляробства).

Мера прасторы, звязаная з перамяшчэннем на запрэжаных жывёлах і часам, затрачаным на выкананне нейкай справы.

Тэма 3. Метралагічныя сістэмы на беларускіх землях у X–XVIII стст. Расійскія сістэмы вымярэнняў у XVIII – пачатку XX ст.

Гісторыя станаўлення і развіцця метралагічных сістэм на беларускіх землях у X–XVIII стст.

Лінейныя меры. Мера плошчы. Мера аб'ёму. Мера масы.
Старажытнарускія меры. Расійская метралагічная сістэма ў XVIII – пачатку XX ст.

Лінейныя меры. Мера плошчы. Мера аб'ёму. Мера масы.

Тэма 4. Метрычная сістэма вымярэнняў

Стварэнне метрычнай сістэмы вымярэнняў.

Лінейныя меры. Мера плошчы.

Мера аб'ёму. Мера масы.

Стварэнне Міжнароднай сістэмы вымярэнняў (SI).

ХРАНАЛОГІЯ

Уводзіны

Вызначэнне храналогіі як навуковай дысцыпліны.

Этымалогія тэрміна храналогія.

Астранамічная (матэматычная) храналогія.

Гістарычная (тэхнічная) храналогія.

Станаўленне храналогіі як навукі.

Прадмет і задачы гістарычнай храналогіі.

Раздзел I. Агульныя звесткі аб астранамічнай храналогіі

Тэма 1. Асноўныя паняцці і тэрміны

Асноўныя адзінкі вымярэння часу – суткі, месяц, год.

Суткі сідэрычныя (зорныя) і сонечныя.

Сярэднія сонечныя суткі.

Месяц сінадычны і сідэрычны.

Год сонечны (трапічны і сідэрычны).

Экліптыка. Знакі задзяка.

Раздзел II. Гістарычная храналогія

Тэма 2. Асноўныя храналагічныя сістэмы народаў свету

Асноўныя храналагічныя сістэмы – год месячны, год сонечны, год месячна-сонечны. Каляндар. Этымалогія тэрміна каляндар. Каляндар месячны, сонечны, месячна-сонечны.

Паняцце эра. Эры міфічныя і рэальныя.

Агульны агляд старажытных календароў. Старажытны кітайскі каляндар. Календары Індыі. Каляндар мая і ацтэкаў. Каляндар Старажытнага Егіпта. Вавілонскі каляндар. Старажытнаўрэйскі каляндар. Мусульманскі каляндар.

Каляндар Старажытнай Грэцыі. Рэформа Салона. Метонавы цыкл.

Каляндар Старажытнага Рыма. Паходжанне назваў месяцаў. Юліянскі каляндар. Каляндарная рэформа Аўгуста. Высакосныя гады. Недакладнасць юліянскага календара.

Грыгарыянскі каляндар. Яго сутнасць. Прыняцце грыгарыянскага календара. Недахопы грыгарыянскага календара і праекты яго рэформы.
Рэспубліканскі каляндар Французскай рэвалюцыі 1789 г.

Тэма 3. Сістэма летазлічэння ўсходніх славян

Агульная характарыстыка сістэмы летазлічэння ўсходніх славян.
Паходжанне назваў месяцаў і дзён тыдня.

Асаблівасці рускай сістэмы вылічэння часу.

Сакавіцкі, ультрасакавіцкі, вераснёўскі стылі.

Індыкт. Вруцэлета. Кола Сонца. Кола Месяца.

Беларускі народны каляндар.

Асаблівасці вылічэння часу на беларускіх землях у XIII – XX стст.

Тэма 4. Пераклад, удакладненне і праверка дат у адпаведнасці з сучасным летазлічэннем

Агульная характарыстыка даведачнага матэрыялу для перакладу дат на сучаснае летазлічэнне.

Выкарыстанне пры вызначэнні і ўдакладненні дат прыродных з’яў і часу адзначэння рэлігійных свят.

3 ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

3.1 Тэматыка семінарскіх заняткаў

Семінарскія заняткі разлічаны на набыццё практычных ведаў па адпаведнаму курсу.

Пры падрыхтоўцы неабходна карыстацца як асноўнай так і дадатковай літаратурай, рабіць неабходныя нататкі, імкнуцца да сварэння пэўных абагульненняў на падставе набытага фактычнага матэрыялу.

Форма выканання работы – напісанне рэферату, вусны адказ у выглядзе паведамлення, гутарка па тэме, удзел у калоквіуме.

Семінарскія заняткі № 1

Метрычная сістэма вымярэнняў

1. Гісторыя станаўлення і развіцця метрычнай сістэмы.
2. Лінейныя меры.
3. Меры плошчы.
4. Меры аб'ёму.
5. Меры масы.

Літаратура

Бойцов, М.А. Историческая метрология / М.А. Бойцов М.А. // Введение в специальные исторические дисциплины. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1990. – С. 147–173.

Каменцева, Е.И. / Е.И. Каменцева. Историческая метрология. – М.: Ист.-архив. ин-т, 1978. – 57 с.

Каменцева, Е.И. Метрология историческая / Е.И. Каменцева, Н.А. Шостыин // Советская историческая энциклопедия. – М.: Сов. энциклопедия, 1966. – Т. 9. – С. 401–409.

Пазднякоў, В. Метралогія гістарычная / В. Пазднякоў // Энциклапедыя гісторыі Беларусі. – Мн.: БелЭн, 1999. – Т. 5. – С. 121.

Пронштейн, А.П. Вспомогательные исторические дисциплины / А.Р. Пронштейн, В.Я. Кияшко. – М.: Просвещение, 1973. – 112 с.

Семінарскія заняткі № 2

Асноўныя храналагічныя сістэмы народаў свету

1. Каляндар Старажытнага Кітая.
2. Каляндар Старажытнага Вавілона.
3. Каляндар Старажытнай Грэцыі.
4. Каляндар Старажытнага Рыма.

Літаратура

Гусарова, Т.П. Хронологія / Т.П. Гусарова / Введение в специальные исторические дисциплины – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1990. – С. 174 – 198.

- Каменцева, Е.И. Хронология / Е.И. Каменцева. – М.: Высшая школа, 1982. – 187 с.
- Кобрин, В.Б. Вспомогательные исторические дисциплины / В.Б. Кобрин, Г.А. Леонтьев, П.А. Шорин. – М.: Просвещение, 1984. – 208 с.
- Козлов, Л.Р. Вспомогательные исторические дисциплины / Л.Р. Козлов. – Мн.: МПИ, 1980. – 91 с.
- Селешников, С.И. История календаря и хронология/ С.И. Селешников. – М.: Наука, 1977. – 224 с.
- Храналогія // Беларуская савецкая энцыклапедыя. – Мн.: БелСЭ, 1974. – Т. 11. – С. 79.
- Цыбульский, В.В. Календарь и хронология стран мира / В.В. Цыбульский. – М.: Просвещение, 1982. – 128 с.
- Шур, Я.И. Рассказы о календаре/ Я.И. Шур. – М.: Госполитиздат, 1962. – 216 с.

Семінарскія заняткі № 3

1. Гісторыя стварэння Грыгарыянскага каляндара.
2. Сістэма уліку часу ў Грыгарыянскім календары.
3. Выкарыстанне Грыгарыянскага календара ў сучаснасці.
4. Параўнанне Юліянскага і Грыгарыянскага каледароў.

Літаратура

- Гусарова, Т.П. Хронологія / Т.П. Гусарова / Введение в специальные исторические дисциплины – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1990. – С. 174 – 198.
- Каменцева, Е.И. Хронология / Е.И. Каменцева. – М.: Высшая школа, 1982. – 187 с.
- Кобрин, В.Б. Вспомогательные исторические дисциплины / В.Б. Кобрин, Г.А. Леонтьев, П.А. Шорин. – М.: Просвещение, 1984. – 208 с.
- Козлов, Л.Р. Вспомогательные исторические дисциплины / Л.Р. Козлов. – Мн.: МПИ, 1980. – 91 с.
- Селешников, С.И. История календаря и хронология/ С.И. Селешников. – М.: Наука, 1977. – 224 с.
- Храналогія // Беларуская савецкая энцыклапедыя. – Мн.: БелСЭ, 1974. – Т. 11. – С. 79.
- Цыбульский, В.В. Календарь и хронология стран мира / В.В. Цыбульский. – М.: Просвещение, 1982. – 128 с.
- Шур, Я.И. Рассказы о календаре/ Я.И. Шур. – М.: Госполитиздат, 1962. – 216 с.

4 РАЗДЕЛ КАНТРОЛЯ ВЕДАЎ

4.1 Заданні для самастойнай работы студэнтаў

Самастойная работа разлічана на набыццё практычных ведаў па адпаведнаму курсу.

Форма выканання работы – напісанне рэферату, вусны адказ, у выглядзе паведамлення, гутарка па тэме, удзел у калоквіуме (па выбару).

Пры падрыхтоўцы неабходна карыстацца як асноўнай так і дадатковай літаратурай.

Кантроль за выкананнем СРС адбываецца ў адпаведнасці з дадатковым раскладам.

Тэма 1 Метрычная сістэма вымярэнняў

1. Гісторыя прыняцця метрычнай сістэмы на тэрыторыі Беларусі.
2. Асноўныя адзінкі вымярэнняў у метрычнай сістэме.
3. Пераклад на метрычную сістэму старадаўніх адзінак вымярэнняў на тэрыторыі Беларусі.
4. Стварэнне Міжнароднай сістэмы вымярэнняў (SI).

Літаратура

Бойцов, М.А. Историческая метрология / М.А. Бойцов М.А. // Введение в специальные исторические дисциплины. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1990. – С. 147–173.

Вспомогательные исторические дисциплины: Сб. задач и упражнений. – СПб.: Санкт-Петербург. гос. ин-т культуры, 1992. – Вып. 1. – 93 с.

Каменцева, Е.И. Русская метрология / Е.И. Каменцева, Н.В. Устюгов. – М.: Высш. школа, 1975. – 326 с.

Пазднякоў, В. Метралогія гістарычная / В. Пазднякоў // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. – Мн.: БелЭн, 1999. – Т. 5. – С. 121.

Пронштейн, А.П. Вспомогательные исторические дисциплины / А.Р. Пронштейн, В.Я. Кияшко. – М.: Просвещение, 1973. – 112 с.

Скурат, К.У. Метралогія гістарычная / Скурат К.У. // Беларуская савецкая энцыклапедыя. – Мн.: БелЭн, 1973. – Т. 7. – С. 139.

Тэма 2 Асноўныя храналагічныя сістэмы народаў свету

1. Каляндар Старажытнага Егіпта.
2. Каляндар Старажытнай Індыі.
3. Мусульманскі каляндар.
4. Старажытнагабрэйскі каляндар.
5. Юліянскі каляндар.
6. Грыгарыянскі каляндар.

Літаратура

- Гусарова, Т.П. Хронологія / Т.П. Гусарова / Введение в специальные исторические дисциплины – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1990. – С. 174 – 198.
- Каменцева, Е.И. Хронология / Е.И. Каменцева. – М.: Высшая школа, 1982. – 187 с.
- Кобрин, В.Б. Вспомогательные исторические дисциплины / В.Б. Кобрин, Г.А. Леонтьев, П.А. Шорин. – М.: Просвещение, 1984. – 208 с.
- Козлов, Л.Р. Вспомогательные исторические дисциплины / Л.Р. Козлов. – Мн.: МПИ, 1980. – 91 с.
- Селешников, С.И. История календаря и хронология/ С.И. Селешников. – М.: Наука, 1977. – 224 с.
- Храналогія // Беларуская савецкая энцыклапедыя. – Мн.: БелСЭ, 1974. – Т. 11. – С. 79.
- Цыбульский, В.В. Календарь и хронология стран мира / В.В. Цыбульский. – М.: Просвещение, 1982. – 128 с.
- Шур, Я.И. Рассказы о календаре/ Я.И. Шур. – М.: Госполитиздат, 1962. – 216 с.

4.2 Пытанні да заліка (метралогія і храналогія)

- 1.Метралогія. Вызначэнне паняцця. Гістарыяграфія пытання.
- 2.Сістэма мераў Старажытнага Рыму.
- 3.Метралагічная сістэма сярэднявечнай Еўропы.
- 4.Народныя адзінкі вымярэнняў на тэрыторыі Беларусі.
- 5.Метралагічныя сістэмы на тэрыторыі Беларусі ў канцы XVIII – XX ст. Лінейныя меры.
- 6.Метралагічныя сістэмы на тэрыторыі Беларусі ў канцы XVIII – XX ст. Меры плошчы.
- 7.Метралагічныя сістэмы на тэрыторыі Беларусі ў канцы XVIII – XX ст. Меры аб'ёму.
- 8.Метралагічныя сістэмы на тэрыторыі Беларусі ў канцы XVIII – XX ст. Меры масы.
- 9.Метрычная сістэма. Гісторыя стварэння.
- 10.Метрычная сістэма. Лінейныя меры.
- 11.Метрычная сістэма. Меры плошчы.
- 12.Метрычная сістэма. Меры аб'ёму.
- 13.Метрычная сістэма. Меры ўмяшчальнасці.
- 14.Метрычная сістэма. Меры масы.
- 15.Храналогія. Вызначэнне паняцця. Гістарыяграфія пытання.
- 16.Асноўныя адзінкі вымярэння часу. Суткі.
- 17.Асноўныя адзінкі вымярэння часу. Месяц.
- 18.Асноўныя адзінкі вымярэння часу. Год.
- 19.Віды календароў.
- 20.Характарыстыка паняцця “эра”.
- 21.Старажытныя календары (Вавілон, Старажытны Кітай, Старажытная Грэцыя і інш. – па выбару).

22. Мусульманскі каляндар. Гісторыя стварэння. Формулы пераклада дат мусульманскага каляндара на грыгарыянскі і наадварот.
23. Каляндар Старажытнага Рыму.
24. Юліянскі каляндар. Сістэма разліку высакосных гадоў.
25. Грыгарыянскі каляндар.
26. Параўнальны аналіз юліянскага і грыгарыянскага каляндароў.
27. Параўнальны аналіз сістэмы высакоснасці ў юліянскім і грыгарыянскім каляндарах.
28. Летазлічэнне ўсходніх славян.
29. Характарыстыка паняцця “вруцэлета”, “індыкт”, “кола Месяца”, “кола Сонца”.
30. Календарныя стылі (сакавіцкі, вераснёўскі, студзенскі).

5 ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ

5.1 Тэматычны план

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	семінар. заняткі	
1	2	3	4	5
1	Уводзіны ў метралогію. Прадмет, задачы і крыніцы метралагічных даследаванняў. Гістарыяграфічны агляд.	2		падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
2	Тэма 1 Метралогія Старажытнага Рыма. Сярэднявечная метралогія	2		падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
3	Тэма 2 Народныя адзінкі вымярэння	2		падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
4	Тэма 3 Метралагічныя сістэмы на беларускіх землях у X–XVIII стст.	2		падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
5	Тэма 4 Расійскія сістэмы вымярэнняў у канцы XVIII – пачатку XX ст.	1		падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
6	Тэма 5 Метрычная сістэма вымярэнняў	1	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
7	Уводзіны ў храналогію. Прадмет, задачы і крыніцы храналагічных даследаванняў. Гістарыяграфічны агляд. Асноўныя паняцці і тэрміны астранамічнай храналогіі	2		падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
8	Тэма 6 Асноўныя храналагічныя сістэмы народаў свету	2	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
9	Тэма 7 Сістэма летазлічэння ўсходніх славян	2		падрыхтоўка і праверка электронных

				прэзентацый
10	Тэма 8 Юліанскі каляндар	2		падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
11	Тэма 9 Грыгарыянскі каляндар	2	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
12	Тэма 10 Пераклад, удакладненне і праверка дат у адпаведнасці з сучасным летаблічэннем	2		падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
Разам		22	6	

5.2 Асноўная літаратура

1. Вспомогательные исторические дисциплины [Электронный ресурс]: [учеб.] : / Г. А. Леонтьева, П. А. Шорин, В. Б. Кобрин ; под ред. Г. А. Леонтьевой. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : ВЛАДОС, 2015. – 380. – https://biblioclub.ru/index.php?page=book_red&id=429883.

2. Специальные исторические дисциплины: учеб. пособие / М. М. Кром [и др.]; сост. М. М. Кром. – 2-е изд., испр. – СПб : Дмитрий Буланин, 2003. – 638 с.

5.3 Дадатковая літаратура

1. Бойцов, М.А. Историческая метрология / М.А.Бойцов // Введение в специальные исторические дисциплины. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1990. – С. 147–173.

2. Васілевіч, У. Беларускі народны каляндар / У.Васілевіч. – Мінск: Ураджай, 1993. – 79 с.

3. Вспомогательные исторические дисциплины: сб. задач и упражнений. – СПб.: Санкт-Петербург. гос. ин-т культуры, 1992. – Вып. 1. – 93 с.

4. Гусарова, Т.П. Хронология / Т.П.Гусарова // Введение в специальные исторические дисциплины. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1990. – С. 174–198.

5. Земляробчы каляндар. Абрады і звычаі / склад. А.І.Гурскі. – Мінск: Навука і тэхніка, 1990. – 404 с.

6. Каменцева, Е.И. Хронология / Е.И.Каменцева. – М.: Аспект, 2003. – 160 с.

7. Климишин, И.А. Календарь и хронология / И.А.Климишин. – М.: Наука, 1990. – 477 с.

8. Кобрин, В.Б. Вспомогательные исторические дисциплины / В.Б. Кобрин, Г.А. Леонтьев, П.А. Шорин. – М.: Просвещение, 1984. – 208 с.

9. Козлов, Л.Р. Вспомогательные исторические дисциплины / Л.Р. Козлов. – Мінск: МПИ, 1980. – 91 с.

10. Леонтьева, Г.А. Вспомогательные исторические дисциплины: Учебник для студентов высш. учеб. заведений / Г.А. Леонтьева, П.А. Шорин, В.Б. Кобрин В.Б. – М.: 2003. – 368 с.

11. Лозка, А. Беларускі народны каляндар / А.Лозка. – Мінск: Полымя, 2002. – 237 с.
12. Молчанова, Л.А. Народная метрологія / Л.А.Молчанова. – Мінск: Наука і тэхніка, 1973. – 83 с.
13. Селешников, С.И. История календаря и хронология / С.И. Селешников. – М.: Наука, 1977. – 224 с.
14. Скурат, К.У. Даўнія беларускія меры / К.У.Скурат. – Мінск: Навука і тэхніка, 1974. – 191 с.
15. Цыбульский, В.В. Календарь и хронология стран мира / В.В.Цыбульский. – М.: Просвещение, 1982. – 128 с.